

Fund & Fortid

ARKÆOLOGI FOR ALLE

NUMMER 2 · 2011

Tema om detektorarkæologi

SDANYT · NYT FRA FORMANDEN · AKTIVITETSKALENDER · REJSER

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE AMATØRARKÆOLOGER

DETEKTORARKÆOLOGI

ET LILLE KIG UDEN FOR DANMARKS GRÆNSER

I starten af 1980'erne, da metaldetektorerne for alvor gjorde deres entre blandt danske amatørarkæologer, var fagfolkene på Herrens mark.

Kunne man nu risikere ukontrolleret opgravning eller "støvsugning" af fortidsminder under flad mark eller ligefrem plyndring af fredede fortidsminder? Ville der blive skabt et illegalt marked for afsætning af vigtige kulturhistoriske levn, som måske endda ville forsvinde ud over landets grænser? Hvordan skulle museumsverdenen forholde sig til det redskab, der af nogle blev betegnet som noget Fanden havde skabt? Skulle man imødegå truslen fra detektorerne med forbud og fordømmelse – eller med loven i hånden? Eller skulle man være konstruktivt imødekommende og opnå dialog med finderne gennem information og dusører? Meningerne var nok delte blandt fagfolk og amatørarkæologer, men heldigvis valgte Rigsantikvar Olaf Olsen og hans stab

en pragmatisk administrativ praksis, der her 30 år efter har sikret titusinder af vigtige fund for den arkæologiske forskning.

I dag har selv de største skeptikere lidt svært ved at se væsentlige problemer i "den danske model", som da også er kendt som et eksempel til efterfølgelse langt uden for landets grænser. Netop dette forhold er årsagen til, at forfatteren ved to lejligheder har været inviteret udenlands for at fortælle om de danske erfaringer og den praksis, der er for samarbejde mellem lokal-museer, Nationalmuseet og amatørarkæologer/detektorbrugere.

Warszawa-konferencen april 2008

I dagene 11.-12. april 2008 havde institut for Arkæologi og Etnologi på universitetet i Warszawa arrangeret en konference med temaet arkæologi, metaldetektorer og skattejægere. I den forbindelse var jeg inviteret til den

polske hovedstad for at fortælle om danske erfaringer og give input til en rundbordsdiskussion.

Konferencens deltagere var først og fremmest polske fagarkæologer fra universiteterne, videnskaberens akademi, det nationale museum samt fra de regionale arkæologiske forvaltningsenheder. Ud over disse deltog et mindre antal amatørarkæologer og repræsentanter fra private firmaer, der sælger udstyr til detektoramatører – alt i alt en broget flok på ca. 75 personer. Som oplægsholder deltog, udover undertegnede, Martin Segschneider fra Archäologisches Landesamt Schleswig-Holstein – og Roger Bland fra British Museum i London.

Konferencens første dag bød udelukkende på indlæg med erfaringer fra forskellige regioner af Polen. Det var ikke småting, man havde fundet i de sidste år, hvor det markante økono-

Fig. 1. Et af Suchań-skattens tre hængesmykker. Helt tilsvarende kendes fra Danmark, bl.a. fra sølvørret fra den bornholmske Sorte Muld-boplads.

Foto: Aleksander Bursche

Fig. 2. Warszawa-konferencens højdepunkt – rundborde-diskussionen er i fuld gang. Tilhørerne sad i et naboauditorium, hvor de ved hjælp af videotransmittering og en simultantolk kunne følge indlæggene.

Foto: Andrzej Kokowski

miske opsving i landet har fået antallet af privatejede metaldetektorer til at eksplodere. Selv en mere end godt forventet fynbo måtte synke en ekstra gang ved synet af de smykker, våben og mønter fra jernalder og middelalder, som i bunkevis var fremdraget ved hjælp af den elektroniske pilekvist. Og det var både på landjorden og i de søer, som findes i tusindvis især i landets nordlige egne.

Det kunne snart fornemmes, at der – ganske som da detektoren blev introduceret i Danmark – fremkom væsentlige typer af oldsager og fortidsminder, som man ikke tidligere havde kendt. Bl.a. var der som et resultat af detektorafsøgninger i den sydlige del af landet påvist en hidtil ukendt og ganske omfattende produktion af keltiske guldmønter – noget ingen ville have troet eksistensen af for få år siden! Værksted- og handelspladser fra jernalder og vikingetid var nu også

begyndt at dukke op. Således er det bl.a. ved metaldetektorens hjælp, at man var begyndt at få et indtryk af udstrækningen på den fra skriftlige kilder så kendte vikingetidshandelsplads Truso nær Weichsel-flodens udløb i Østersøen.

De opløftende historier var dog langt i undertal, og mange indlæg blev betragtet med hovedrysten fra tilhørerne, for det stod klart, at den polske kulturarv nogle steder var udsat for systematiseret plyndring og efterfølgende illegal afsætning. Genstande fra landets mange rige gravpladser og skattefund er endt på eBay – og dernæst sikkert i udenlandske samlinger. I Lublin-området i landets sydøstlige del havde man i 2007 gennemført en større politirazzia mod kendte detektorbrugere. Resultatet var, at 11 blev anholdt, og 19.000 genstande blev beslaglagt! Lublin repræsenterer vel at mærke blot ét af 16 ”amter” i landet,

der jo omfatter et areal på mere end syv gange Danmarks størrelse. Tallene giver således et lille indtryk af problemernes omfang!

Slagmarksarkæologi og etiske problemer

Under et besøg i 2007 i Gettysburg, USA, stiftede jeg bekendtskab med en meget lidt tiltalende form for detektorarkæologi, nemlig udplyndring af slagmarker. På denne store krigsskueplads fra juli 1863 blev der, på trods af områdets status som nationalpark, lavet natlige detektorraids efter levn fra kampene mellem Nord- og Sydstaterne. Dette fænomen har (hidtil!) været ret ukendt herhjemme, men Warszawa-konferencen viste, at problemet eksisterer i stor stil i Europa, ikke mindst i Østeuropa.

Især de to verdenskriges slagmarker er fyldt med materielle levn, som mange samlere er interesserede i – men dertil

Fig. 3. Denne plasttønde blev afleveret med et indhold af ca. 40 kg metalstumper – herunder adskillige stykker danefæ. Målestokken er lidt over 2 år gammel.
Foto: Mogens Bo Henriksen

Fig. 4. Et kig ned i tønden med dens blandede indhold.
Foto: Mogens Bo Henriksen

rummer de jo også enorme mængder sprængfarlig ammunition! Endelig rummer krigsskuepladserne talrige tilfældigt nedkulede soldater med deres udrustning, og de er ofte genstand for udplynning, hvor især våben, beslag og kadaverskilte er eftertragtede samlereobjekter!

Professor Aleksander Bursche, som arrangerede konferencen, kunne give et eksempel på et fantastisk fund, der var fremkommet som et "biprodukt" af et detektorraid på en af de store slagmarker fra slutningen af 2. verdenskrig. Ved landsbyen Sucha i Vestpommern i det nordvestre hjørne af Polen foretog tyskerne en desperat modoffensiv mod den russiske general Zhukovs hastigt fremrykkende tropper i februar 1945. "Operation Sonnenwende" var et drabeligt panser- og infanterislag, der blev gennemført i sumpede områder og vintervåde marker, og enorme mængder materiel er

derfor gået tabt. Under jagten på kadaverskilte og våben fandt en heldig detektorfører et par guldgenstande, som blev sat til salg på eBay – og det førte straks Bursche på sporet (fig. 1). Ved en efterfølgende udgravning har det vist sig, at der på kanten af en mindre ådal har været nedlagt en guldskat med to eller tre C-brakteater, en stempelornamenteret halstring og tre cirkulære hængesmykker, heraf et med korsformet midterfelt. Skattens genstande har så mange paralleller på Bornholm, at det er nærliggende at tro, at den kommer herfra. En historie, der kunne være endt skrækkeligt, har foreløbigt haft en positiv udgang – men kun ved et rent tilfælde!

Rundbordsdebatten

Som afslutning på konferencen var der en rundbordsdiskussion, og synspunkterne var meget pro eller contra. I stedet for en gråzone var de to "fronter" adskilt af en mur, der

synes så ubrydelig som det jerntæppe, der indtil for knap 20 år siden holdt landet i isolation som en del af Østblokken (fig. 2). Mange af argumenterne var så skarpe, at de nærmest var identiske med dem, der bruges i diskussioner om retten til at eje og bruge våben i USA. Det afspejler utvivlsomt den udvikling, som Polen har været igennem siden 1989, hvor begreber som ytringsfrihed, personlig ejendomsret og helt fri markedsøkonomi har afløst statsapparatets styring af alt, herunder det enkelte individ.

Tilhængerne fremførte, at hvis man ikke åbnede for privates brug af detektorer, og udelukkende forsøgte at imødegå truslen med forbud og fordømmelse, ville arbejdet foregå helt i smug, og man havde slet ikke kontrol over, hvor meget der blev fundet, og hvad der forsvandt ud af landet. Endvidere mente man, at hvis tingene ikke blev fundet nu, gik de til

Fig. 5. Et par flintgenstande fra tondens metalmylder – et forarbejdet til en senneolitisk pil og en nogenlunde samtidig økseskærpe.
Foto: Asger Kjærsgaard

Fig. 6. Et lille udvalg af indiskutable danefægenstande fra tonden. a) Tøndeformet vægtlod fra vikingetid. b) Sølv mønt fra tidlig middelalder. c) Fragment af frankisk fibula fra vikingetid med emaljeindlægning og forgyldning. d) Slavisk knivskedebeslag fra 1000-årene. e) Dobbeltknop fra ældre bronzealder. f) Forgyldt bronzebeslag fra vikingetid eller middelalder.
Foto: Asger Kjærsgaard

grunde i den jord, der i løbet af få år er gået fra at blive pløjet med heste og gødsket med møg til at blive behandlet af store og tunge landbrugsmaskiner og tilført kunstgødning, der skader metallerne.

Modstanderne mente kun, at der var én vej frem: Totalt forbud mod privates brug af detektorer – og at man måtte lave en frit lejde-aktion, så alle fik mulighed for at aflevere deres udstyr. De mere moderate nøjedes med at foreslå, at man kun måtte have en detektor, hvis den var registreret centralt, og at man kun måtte foretage afsøgning præcis på et sted, som man havde fået tilladelse til – og kun i et afmålt tidsrum. Hvis man opholdt sig på et kendt fortidsminde med en detektor – tændt eller ej – skulle det straffes hårdt. Andre pudsige indlæg bød på forslag om, at professionelle ikke under nogen omstændigheder måtte eje en detektor, og at de kun

måtte bruges på udgravninger under på forhånd fastsatte omstændigheder. Resten af tiden skulle de være låst inde, og man måtte i stedet finde andre redskaber til at bjærge metalfund fra jorden. Nogle mente ligefrem, at det var bedre genstandene gik til grunde i jorden, end at de blev fundet af usagkyndige!

Det kunne fornemmes, at diskussionens fronter til dels udtrykte generationsforskelle. Således var den yngre og i øvrigt højt uddannede og meget kvalificerede gruppe af arkæologer åben overfor nye tiltag på det tekniske såvel som på det lovmæssige og samarbejds-mæssige område, hvorimod de ældre var mere skeptiske – eller lodret imod! Man kan sige, at imod'erne repræsenterer det Homo Sovjeticus, der kendetegnede det gamle system, som jeg kender ganske godt fra 1988-89, hvor jeg i perioder arbejdede for Videnskaberne Akademi og Statsmuseet

i Warszawa. I arkæologisk sammenhæng inkluderer dette en fuldstændig centraliseret tankegang, samt at alt er forbudt, med mindre det modsatte udtrykkeligt er nævnt i loven. Kendetegnen for denne tankegang er også, at kulturarven og viden om denne tilhører staten, systemet samt fagfolkene, og således ikke individet – altså borgeren.

Diskussionens form bar præg af, at frie debatter – selv i akademiske kredse – endnu er et lidt uvant fænomen i den polske republik, som i vestlig forstand er et ungt demokrati. Alligevel kunne jeg genkende flere af argumenterne og problemstillingerne fra de diskussioner, som herskede blandt danske arkæologer i startfirsene. På grund af detektorernes langt større udbredelse i dag står Polen dog overfor helt andre udfordringer, end Rigsantikvaren og hans stab gjorde for 30 år siden!

Fig. 7. Et lille udvalg (!!) af blykuglerne fra tønden, antagelig fundet på 1659-slagmarken vest for Nyborg.
Foto: Asger Kjærgaard

Konferencens hovedformål var at afdække og diskutere et problem, som optager vores polske kollegaer samt landets medier og kulturpolitikere, hvoraf sidste udviste stor bevågenhed. Via input fra de modeller, som praktiseres i Tyskland, Danmark og England, var det ønsket at fremskaffe en viden, der kunne bruges til at forbedre forholdene i landet. Herunder var det planen at lave et oplæg til en lovrevision, som på længere sigt skal minimere problemerne. Hvis det lykkes, var det jo dejligt, at nogle synspunkter og erfaringer fra Danmark – og ikke mindst fra Odense Bys Museers arbejdsmark – kunne gøre gavn.

London-konferencen september 2009

Warszawa-konferencen viste, at der var behov for at diskutere detektorarkæologien på et bredere grundlag, og der blev derfor inviteret til en interna-

tional konference på British Museum i september 2009. Konferencens mål var at belyse lovgivning, praksis og erfaring i forskellige europæiske lande, og jeg deltog med et indlæg om dansk lovgivning og danske/skandinaviske erfaringer.

De engelske myndigheder kender også til detektorudfordringen, for det anslås, at antallet af detektorbrugere i landet udgør ca. 20.000, og det årlige antal fund tælles i hundredtusindvis! Gennem en årrække har landet haft en særlig "task force", der varetager kontakten til detektorførerne og registreringen af "portable antiquities" (på dansk vil man sige "den løse kulturarv"). Dette arbejdssteam, der benævnes The Portable Antiquities Scheme, ledes af Dr. Roger Bland, har til huse på British Museum.

Konferencen blev holdt i den fantastiske teatersal på British Museum,

og den blev åbnet af museets direktør Neil MacGregor. Herefter fulgte 10 indlæg fra et tilsvarende antal lande, fordelt ud over store dele af Europa. Blandt deltagerne, ca. 150 i alt, var der dog også repræsentanter fra bl.a. USA og Sudan, for problemet med den teknologiske udplyndring af kulturarven er ikke et isoleret europæisk fænomen!

Som dagen skred frem, kom der den ene rædselshistorie efter den anden, ikke mindst fra den gamle Østblok, hvor især den ungarske repræsentant kunne komme med veldokumenterede historier om udplyndring af kulturhistoriske nationalparker. Store depoter fra bronzealderen blev opsporet og hastigt fremskrevet ved natlige "detektorraids" i nationalparkerne – og genstandene blev så spredt og solgt udenom museumsvesenet. I Slovenien og ikke mindst Polen er stærkt bureaukratiske systemer og

Fig. 8. De gule pinde markerer fundstedet for indmålte blykugler fra en træfning mellem svenske og danske tropper i november 1659. Ved systematisk indmåling af fundstederne har vi fået helt ny viden om slagets udvikling – f.eks. at danske tropper brugte slagmarkens bronzealderhøje som dækning for svenskernes kugler!
Foto: Jesper Steen Olsen

Fig. 9. Veltilrettelagt, velstruktureret og veldokumenteret afsøgning under Harjas og Tellus' detektortræf ved Voldtofte i efteråret 2010.
Foto: Tellus/Harja

administrationen af disse en hindring for, at der kan skabes et fornuftigt samarbejde mellem detektorførere og museer/universiteter. I Tyskland er der lige så mange lovgivninger, som der er regioner, men selv i et velorganiseret land som Holland er der så godt som ingen lovgivning, der beskytter den løse kulturarv.

Også denne konference blev ivrigt fulgt af medierne, således af detektoramatørernes "fagblad" *The Searcher*, der viede arrangementet et temanummer. Desværre foreligger der ikke nogen skriftlig afrapportering fra konferencen, for, om ikke andet, kan det jo altid være interessant at følge, hvor galt det kan gå, hvis man angriber detektorudfordringen forkert.

For forfatteren har deltagelsen i de to konferencer givet grundlag for mange overvejelser om, hvad der er godt og skidt ved det danske system. Ligeledes

har indlæggene og diskussionerne givet anledning til at overveje, hvad der er baggrunden for de relativt få problemer, vi hidtil har haft med uhensigtsmæssig brug af detektorer i Danmark.

Foregår der detector-looting i Danmark?

Det generelle svar må blive "nej", og så alligevel. I sin iver efter at rose danske detektoramatører må man ikke glemme, at ikke alle kan leve op til den gennemsnitligt høje standard. Der er således eksempler på, at "trofæjægere" har fremdetekteret genstande fra nedskudte allierede fly blot for at gemme dem bort i privatsamlinger. Som museumsmand ser jeg jævnligt – ved kontakt med detektorfolk såvel som på detektorsites – eksempler på helt ukritisk indsamling af udokumenterede genstande fra danske marker. Hver gang jeg ser en pose eller kasse med usystematisk ind-

samlende fund, er min kommentar, at finderens er i gang med en systematisk og udokumenteret nedbrydning af et fortidsminde, som ikke kan genskabes! Det hidtil værste eksempel på en sådan indsamling kom for et par år siden, da en flittig detektormand indleverede en plasttønde til Odense Bys Museer med beskeden om, at "vi jo lige kunne kigge den igennem for at se, om der var noget vi kunne bruge!" (fig. 3). Hvis ikke, stod det os frit at kassere indholdet! Ifølge finderens var tønden brugt som aflæsningsspand for det materiale, som han havde puttet i lommen under flere års detektorture – genstande, som han ikke i felten havde ment havde museal interesse, men som han alligevel ikke kunne lade være med at samle op! Nu kunne vi så få lov til at fungere som sidste stop før skrothandleren! Tønden viste sig at rumme ca. 40 kg metal samt enkelte lerkarskår og flintredskaber – alt aldeles uden

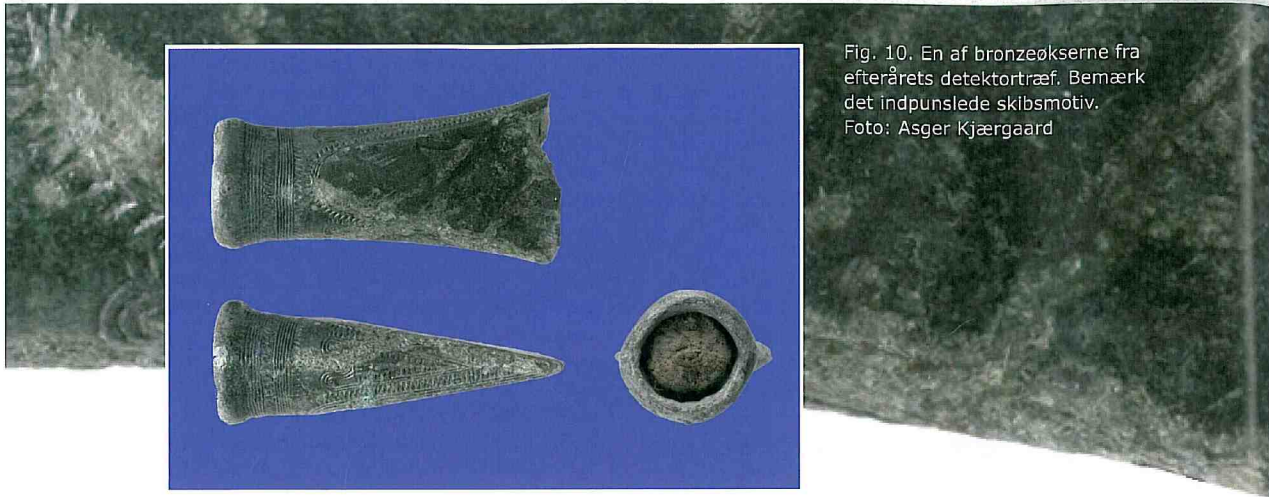

Fig. 10. En af bronzeøkserne fra efterårets detektortræf. Bemærk det indpunslede skibsmotiv. Foto: Asger Kjærgaard

fundoplysninger og dermed videnskabeligt set værdiløst (fig. 4, fig. 5). Det kunne derfor ikke forsvares at bruge flere arbejdsdage på en gennemgang af indholdet, så jeg tog tønden med hjem for at se indholdet igennem sammen med sønnen på familiens terrasse. Det kom til at strække sig over et længere tidsrum, og mange mærkelige ting dukkede op: Måske 150 mønter – fra middelalderlige borgerkrigsmønter til gangbare småmønter. Adskillige beslag og smykkefragmenter, herunder en dobbeltknop fra bronzealderen og dele af en forgyldt fibula med emaljeindlæg – altså regulære danefægenstande (fig. 6). Ca. 30 stk. skarp ammunition fra pistoler, maskinpistoler og rifler, som jeg måtte på politigården med. Hertil flere hundrede stykker afskudt ammunition, projektiler og musketkugler samt tre kanonkugler. De to sidstnævnte fundgrupper er antagelig opsamlet nær finderens hjem vest for Nyborg, hvor der stod et stort slag mellem danske og svenske tropper i november 1659 (fig. 7). Andre amatørarkæologer har foretaget systematiske detektorafsøgninger og efterfølgende indmåling af fundstederne på denne slagmark, og det har givet et helt unikt indblik i kamp-

handlingernes gang (fig. 8). Derfor er det brandærgeligt, at manden med tønden har fjernet så mange vigtige vidnesbyrd fra området uden at dokumentere findestedet!

Dybest set er de vigtige genstande reduceret fra vigtige og informative kulturhistoriske danefæstykker til ligegyldige metalbrokker, der er lige til at hælde i smeltediglen! At finderens i øvrigt har unddraget sig muligheden for anerkendelse – og ikke mindst modtagelsen af danefægogdtgørelser på flere tusinde kroner – kan han kun takke sig selv for!

Den danske model

Sammenlignet med mange andre lande må man konstatere, at problemer med understukne genstande og illegal handel med oldsager er et begrænset problem i Danmark. Det skyldes bestemt ikke, at lovgivningen er særligt omfattende eller strafferammen specielt hård på dette område. Faktisk har vi en meget liberal lovgivning og meget få eksempler på, at der er rejst straffesager mod detektorbrugere.

Vi vigter os ofte af, at vi har ”Verdens ældste danefælovgivning” – at den faktisk har rødder i landskabslovene

fra 1200-tallet, men er det mon den lange lovpraksis, der er baggrunden for de begrænsede problemer? Næppe – jeg tror snarere, at vi skal se på den betydning, som Grundtvig og højskolebevægelsen har haft for historieformidling i 1800-tallet. Arkæologiske levn blev formidlet som en del af den fælles danske kulturarv, og oldtiden og dens spor blev flittigt beskrevet i poesi, billedkunst og sang. Den nationale kulturskat blev folkets skat – og det at passe på den blev folkets opgave og ansvar.

Faglige formidlere af Danmarks oldtid – fra Worsaae over Mülller, Brøndsted, Glob til Jørgen Jensen har også givet deres bidrag til, at kulturhistoriske levn er blevet en del af den fælles nationale bevidsthed. Og dette er blevet bestyrket gennem den mere populære formidling, som den er blevet præsenteret af bl.a. Palle Lauring, Piet van Deurs, Frantz Howitz – og ikke mindst tidsskriftet Skalk.

Den generelle følelse i Danmark er, at kulturarven tilhører os alle og hverken Nationalmuseet eller andre museer – eller den kulturelle eller faglige elite. Endvidere har vi en lovgivning, som de fleste borgere langt hen ad vejen

Fig. 11. For enden af regnbuen lå guldet - fire af i alt syv guldstangknapper fra detektortræf. Foto: Asger Kjærsgaard

accepterer, og hvis indhold hovedparten af befolkningen kan identificere sig med og derfor efterfølger. Derfor føler det enkelte individ i langt de fleste tilfælde også et personligt ansvar for kulturarvens bevarelse, og det udmønter sig jo bl.a. i de mange amatørarkæologiske foreninger og netværk, der findes i Danmark (og de andre nordiske lande). Man kan faktisk udtrykke det således, at kulturarvens bedste beskyttelse er befolkningens interesse, viden og ansvarsfølelse.

Afslutning

I Danmark har man valgt informationens og samarbejdets vej – at uddelegere ansvar og at stimulere de mange, der overholder loven i stedet for at fokusere på de få, der overtræder den. Resultatet er, at der i de forgangne årtier kun har været få eksempler på sammenstød mellem fagfolk og amatørarkæologer – og egentlige ”skattejægere” – samt at mængden af understukne oldsager er begrænset. Til gengæld har vi sikret et stort oldsagsmateriale, som på flere områder har givet os revolutionerende ny viden om den kulturhistoriske udvikling.

Det er mit håb, at de danske detektoramatører fortsat vil holde det høje etiske, tekniske og faglige niveau – og styrke initiativet og lysten til at arrangere systematiske detektortræf i samarbejde med landets arkæologiske museer. Dialogen med lokalmuse-

erne og Nationalmuseet er alfa og omega, for amatørernes såvel som for kulturarvens skyld. Det er på disse detektortræf, at gode staldtips kan deles, ligesom der kan sidemandsoplæres i afsøgningsteknik, registreringspraksis og etiske regler – skrevet såvel som uskrevet! Et godt eksempel på et frugtbart resultat af et sådant samarbejde var det træf, som Tellus, Harja og Odense Bys Museer lavede sammen i efteråret 2010 (fig. 9). Udgangspunktet for dette træf var metode og teknik og ikke fundene. Men de udeblev ikke, for da træffet var omme, var der bl.a. fundet syv stangknapper af guld, en tandstikker af guld samt tre pragtcelte af bronze (fig. 10, fig. 11). Så formidabelt et resultat var aldrig nået, hvis ikke det havde været for amatørernes høje standard og det gode samarbejde med Odense Bys Museer.

Afslutningsvis skal det også nævnes, at detektoramatører er blevet en ny dansk eksportartikel! Bornholmske detektorfolk har med stor succes foretaget afsøgninger i Norge, Sverige, Polen, Tyskland og Italien. Det primære i denne succeshistorie er selvfølgelig eksporten af dansk know-how og erfaring, men det gør jo heller ikke noget, hvis der sker en afsmitning af den danske model på aftagerlandene!

Mogens Bo Henriksen
Museumsinspektør ved Odense Bys
Museer
Tlf: 65 51 46 45
mbhe@odense.dk

Læs mere

Fischer, C.: Den har Fanden skabt. Skalk, 1983:1, s. 8-14

Henriksen, M.B.: Detektorfund – hvad skal vi med dem? Skrifter fra Odense Bys Museer nr. 5, 2000 – kan downloades fra: <http://museum.odense.dk/media/237850/detektorfund.pdf>

Nielsen, P.O. & M. Andersen: Skatte fra den danske muld. København 2010.

Olsen, J.: En slagmark får mæle – om arkæologiske spor fra Slaget ved Nyborg 1659. Nyborg - før & nu: Årsskrift for Nyborg og Omegns Museer, Museumsforeningen for Nyborg & Omegn og Nyborg Lokalhistoriske Arkiv, 2008, s. 24-54. – kan downloades fra: <http://www.nyborgbibliotek.dk/lokalweb/pdf/nyborgforognu/2008/enslagmarkfaar-maele.pdf>

Petersen, P.V. & J. Høstmark: Danefæ på Nationalmuseet – eventyrlige oldtidsfund gennem 200 år. Nationalmuseets Arbejdsmark, 2008, s. 25-54.

Nationalmuseets folder om danefæ: http://www.natmus.dk/graphics/pdf/danefae_folder.pdf

The Portable Antiquities Scheme: <http://finds.org.uk/>

Engelsk blad for detektoramatører: <http://www.thesearcher.co.uk/themagazine.php>